

РАВНОПРАВНОСТ ПИСАМА У СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ ЈЕЗИКУ НА ПРИМЕРУ ДРУШТАВА ЗА ЊИХОВУ ЗАШТИТУ

Аутор : Наталија Лекић

ученица 3. разреда Гимназије Лазаревац

Ментор: Бина Ђелмаш, професор српског језика и књижевности, Гимназија Лазаревац

***Апстракт:** У раду је изложен феномен двоазбучја у српском књижевном језику и направљене су паралеле између мишљења припадника друштава за заштиту једног од два писма. Рађено је на основу садржаја веб страница друштва за заштиту ћирилице **ЋИРИЛИЦА.ОРГ** и друштва за заштиту српске латинице **SRPSKALATINICA.TRIPOD.COM**. Интернет је коришћен као извор, јер су садржаји на њему лако доступни. Ова два друштва узета су као изразити представници страна које се сукобљавају јер имају званичне веб сајтове на којима су изложени њихови програми и аргументи, а који су били неопходни за израду овог рада.*

Кључне речи: ћирилица, латиница, друштво за заштиту ћирилице, српска латиница

1. УВОД

Проблем двоазбучја у српском књижевном језику нарочито је изражен последњих година када је дошло до појаве друштава која се баве заштитом српске ћирилице и боре за њен опстанак. Њихов програм усмерен је у правцу анимирања људи да се више служе ћирилицом у свакодневној комуникацији. Да ли као одговор на појаву оваквих друштава или из неких других потреба, није познато, тек појавила су се и друштва која штите српску латиницу. Стиче се утисак да су првенствено усмерени против ћирилизатора, а тек онда програмом обавезани да раде на опстајању латинице.

На примеру два друштва чији су програми и различити додатни материјали доступни на званичним веб странама, аутор овог рада покушаће да осветли феномен двоазбучја и извага аргументе обеју страна и на тај начин дубље продере у, мора се истаћи, велики проблем данашњице, када се ради о језику српскога народа.

2. ЋИРИЛИЦА.ОРГ

Главни представник струје чији су чланови познати као „ћирилизатори” јесте Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица” из Новог Сада које има своје поверенике широм земље. Но, њихов програм и рад није доступан широј јавности путем Интернета који је у овом раду узет за примаран извор информација из разлога што је свима доступан, па ово друштво није узето у обзир приликом израде рада.

Као кључне речи узете су следеће: ћирилица, друштво за заштиту ћирилице, ћирилизатори. Претрагом је добијено највише линкова ка адреси сајта ЋИРИЛИЦА.ОРГ (www.cirilica.org). Као аргументи ћирилизатора узети су материјали са овог сајта. У наставку ће бити речи о томе зашто ћирилица изумире и због чега се они боре за њен опстанак, а биће приказан и њихов став према латиничарима.

2.1 ЗАШТО ЋИРИЛИЦА ИЗУМИРЕ?

Одговор на ово питање лежи у феномену глобализације, моћном технолошко-цивилизационом процесу који не штеди мале народе и културе. Када говоре о овом проблему, ћирилизатори истичу неопходност стварања националне филологије¹. Наиме, српски књижевни језик нема своју филологију, постоји само сербокроатистика. Управо у историјско-политичким околностима лежи главнина читавог проблема двоазбучја, јер су са једне стране Срби имали сербокроатистику, а Хрвати само кроатистику.² О свему овоме биће речи у даљем тексту.

Два велика проблема за егзистенцију ћирилице јесу, дакле, глобализација са којом се нагло шири енглески језик и историјско-политичка збивања која су унела појам двоазбучја.

Велики је број и других чинилаца који су увећали постојећи проблем. Пре свега ту је проблем који ће у тексту који следи бити детаљно објашњен, а односи се на буквално поштовање одредби Новосадског договора са српске стране.

Коначно, ту је снобизам који је у великој мери допринео удаљавању Срба од свог наслеђа. „Азбука пада као непожељно подсећање на дух и искон, али и на привреду неспособну да призведе чаролије потрошачког друштва... Са тим неизбежно иде и латиница.”³

2.2 О ЛАТИНИЧАРИМА

Став ћирилизатора према инстистирању на равноправности писама може се лако утврдити из контраргумената латиничарима. Следе битни аргументи латиничара на која ћириличари имају одговор:

Тврђење: ЛАТИНИЦА ЈЕ СРПСКА КОЛИКО И ЋИРИЛИЦА

Одговор: Аргумент је заснован на претпоставкама да је одобриво и пожељно да српски језик остане двоазбучан. Српска ћирилица створена је за потребе српског књижевног језика и простим поређењем једноставно се утврђују недостаци латинице, односно нетачност тврђења да је равноправно писмо.

Тврђење: ЛАТИНИЦА ЈЕ СРПСКО ПИСМО

Одговор: Ово је историјска нетачност. Вукова ћирилица је безизузетно домаћа јер се њена јединствена ортографија не види ни у једној другој ћирилици. Латиница која је коришћена јесте илирска, односно хрватска која је форсирана у периоду 1954-1989, под притиском политике југословенства.

Тврђење: ЋИРИЛИЦА „ЋИРИЛИЗАТОРА” НИЈЕ ИСТА ОНА КОЈУ СУ СРБИ КОРИСТИЛИ ПРЕ 900 ГОДИНА

Одговор: Ово јесте тачно, али Вуков Буквар садржи многа црквено-словенска слова, те се ове две ћирилице не разликују у толикој мери колико се из тврђења може закључити.

---

¹ Национална филологија подразумева систем знања о националним духовним и културним вредностима, дефинисање општих ставова о кључним питањима националног језика и националне књижевности утемељених на националној традицији.

² Наркић, Милан, Српски књижевни језик на почетку новог миленијума, на www.cirilica.org (17.3.2005.)

³ Томић, Ранко, Смрт ћирилице, на www.cirilica.org (17.3.2004.)

Ови ставови, као и историјска подлога проблема биће детаљније анализирани у одељку 3 овог рада.

3. СРПСКА ЛАТИНИЦА

У потрази за латиничарима, а коришћењем интернет претраживача, са кључним речима: латиница, равноправност латинице и ћирилице, latinica, društvo za zaštitu latinice, највише пронађених страница део је веб презентације групе „Српска латиница” (<http://srpskalatinica.tripod.com>). Последње промене на сајту извршене су 27. новембра 2002. године, али како поседује садржај најпогоднији за израду овог рада датум се неће узети у обзир јер проблем о коме је реч није ни мало застарео нити се битно изменио у претходне три године.

На почетној страни наводи се да је сајт створен као одговор на штетну идеју која се спроводи, а у вези са кампањом за избацивање латинице из српског књижевног језика. Њихов је циљ да се Уставом обухвати и друго писмо које Срби користе, јер је „сувише латиница уврежена у српски језик да би је неко могао потезом пера забранити”⁴.

Сви материјали са овог сајта узети су као аргументи стране која заступа тезу о равноправности два писма и бори се за изједначење латинице са ћирилицом.

3.1. АРГУМЕНТИ ЛАТИНИЧАРА

Латиничари се позивају на део Правописа Матице српске где пише да су ћирилица и латиница стандардна писма нашег језика.

Супротстављене ставове виде као „дневно политиканство” и борбу за српску ћирилицу као покушај да се „замажу очи јавности” и избегну далеко битније теме. Овде се осврћу и на аргументе ћириличара.

3.2. О ЋИРИЛИЧАРИМА

На посебном делу своје интернет презентације, латиничари дају аргументе ћириличара и оповргавају их. У овом делу биће укратко представљени најзначајнији и у кратким цртама дат став латиничара према њима.

Тврђење: ЋИРИЛИЦА ЈЕ НАШЕ ЈЕДИНО ПИСМО

Одговор: Да ово није тачно, сведочи Правопис српског језика Матице српске. Осим на Правопис, овде се позива и на свакодневицу, јер се на латиници штампају књиге, часописи, научни радови, као и на ћирилици.

Тврђење: ЋИРИЛИЦА ЈЕ НАШЕ ИЗВОРНО ПИСМО

Одговор: Изворно писмо српског језика не постоји, а ако се и говори о матичном писму, то може бити само глагољица.

Тврђење: ЋИРИЛИЦА ЈЕ НАШЕ НАЦИОНАЛНО ПИСМО

Одговор: Ово није тачно јер нису Срби једини народ који користи ћирилицу. Њоме се служе многи други народи и са тог аспекта немогуће је говорити о ћирилици као српском националном писму.

Тврђење: ЋИРИЛИЦА ЈЕ У КРИЗИ

---

⁴ Уредништво сајта, Увод, на <http://srpskalatinica.tripod.com>, (17.3.2005.).

Одговор: Ова тврдња није истинита, штавише латиница је та која је у кризи. Ћирилицом се штампа готово 100% уџбеника, исписују имена улица, државних институција, насељених места. Ћирилица је потпуни владар у мањим местима.

Тврђење: НЕ ПОСТОЈИ ЈЕЗИК СА ДВА ПИСМА

Одговор: Многи језици имају два писма, па је ово тврђење нетачно. Јапански језик има три писма, корејски и кинески два, немачки такође два. У овој групи језика је и српски са своја два писма: ћирилицом и латиницом.

4. СУКОБ МИШЉЕЊА

Из до сада изложених ставова обеју страна може се јасно увидети проблем. За типичне представнике обе од струја узета су два удружења чији су програми представљени на званичним веб странама. Ћириличари имају уредно ажуриран сајт, док је латиничарски последњи пут обновљен пре две године. Ово није узето у обзир јер проблем који се овде разматра не зависи од овог кратког периода, те су сви подаци који се овде налазе узети као меродавни.

У разматрању аргумената обеју страна, као и низа других докумената који су у презентацијама доступни, неопходно је објаснити један од кључних момената за настајање проблема: Новосадски књижевни договор.

Овај договор потписан је 1954. године, а њиме се усваја заједнички језик Срба и Хрвата, назван српскохрватски или хрватскосрпски. У трећој тачки Договора стоји да су оба писма равноправна и да треба деловати тако да и Срби и Хрвати науче и ћирилицу и латиницу.⁵

Равноправност писама важи искључиво за заједнички језик који не постоји од када нема ни заједничке државе. Са постојањем два језика, српског и хрватског, нема више ни потребе нити разлога да се инсистира на равноправности писама. Латиничари се позивају на ову равноправност из Правописа, али не наводе је у потпуности, где би се видело да је реч о језику који више од деценије не постоји.

У делу о две струје, изнети су и неки аргументи. Нешто више о њима, као и неким другим запажањима приликом прегледања веб страница поменутих друштава биће речено у наредним редовима.

Латиничари се нарочито држе могућности да језик има два писма и позивају на многе друге језике у којима паралелно егзистира чак и више од два писма. Износе и податак да је језик савршенији ако има више писама. Међутим, постоји и много језика који имају једно писмо. Постојање два писма не може ни у ком случају да усаврши језик, нити га приближи другим народима, јер познавање латиничних знакова неће ни у ком случају помоћи некоме коме је блиско латинично писмо, али не и српски језик.

Могуће је језик писати писмом које није матично у неким специјалним околностима. За пример узмемо Луцићеву „Робињу”. Ова песма записана је италијанским писмом због непознавања сопственог. Она је, међутим, написана на српском језику.

Генерално гледано, сајт Српска латиница нема много важећих аргумената. У одељку где су коментари посетилаца, неке одговоре уредништва сајта требало би озбиљно размотрити. Чини се да они и немају праве аргументе јер се њихови одговори не ослањају толико на чињенице колико су то неуспешни покушаји да се одржи почетна теза о

---

⁵ Закључци Новосадског договора, у *Правопис српскохрватског књижевног језика*, Матица српска, 1960, Београд.

равноправности писама. Однос уредништва сајта у одговорима на писма посетилаца чини се помало ироничним и неаргументованим, те лако „пада у воду” највећи део садржаја које су изнели. Јасан је и проблем овог друштва, јер постаје јасно да њихов задатак није примарно борба за латиницу него борба против ћирилице.

5. ЗАКЉУЧАК

Из изнетих програма друштава и паралела које су направљене када је реч о аргументима, јасно је да су ћириличари у великој предности. Њихова главна предност јесу јасно и тачно дефинисани и изнети аргументи, као и начин на који се за писмо боре. Они не делују против латинице, већ „ЗА” ћирилицу.

Са друге стране, латиница није писмо страно српском језику и лако је усвојиво с обзиром на велику сличност. С обзиром на то, коришћење још једног писма је могуће и борба за њега није неправдана, али начин на који то латиничари раде је погрешан јер у свом програму и деловању имају контрадикторности које лако побијају све оно за шта се они, у ствари, залажу.

6. ЛИТЕРАТУРА

1. Правопис српскохрватског књижевног језика (Закључци Новосадског договора), Матица српска, 1960, Београд.
2. www.cirilica.org., интернет сајт
3. <http://srpskalatinica.tripod.com>, интернет сајт

THE EQUALITY OF TWO ALFABETS IN SERBIAN STANDARD LANGUAGE ON THE EXAMPLE OF TWO ASSOCIATIONS FOR ITS PROTECTION

Abstract: *In this work the two alphabets phenomenon in Serbian standard language is exposed and parallels between thoughts of members of associations for protection one alphabet are made. It is based on content of two web sites: CIRILICA.ORG and SRPSKALATINICA.TROPOD.COM. The first one's aim is to protect Serbian Cyrillic and other is representing Serbian Latin alphabet.*

The Internet is taken as a source because it is easy reachable. As these two associations have their own official sites, its content was suitable and was taken as only source of information.

Key words: Cyrillic, Latin alphabet, association for protection of Cyrillic, Serbian Latin alphabet